

Heemkundige Kring Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE 69 - Napoleon's soldaten

Driemaandelijke uitgave : april - mei - juni 2023

Colofon

Dit magazine is een uitgave van
vzw Heemkundige Kring
Dr. Croquet Walem

Maatschappelijke zetel:
Koning Albertstraat 9
B-2800 Walem

www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

U kan lid worden door
overschrijving van
15 euro op rekening nr.:
BE23 7512 0773 0691
dan krijgt u de volgende nummers
van ons tijdschrift in uw bus.

**Redactie en medewerkers
van dit nummer:**

**Staf Daems
Hugo Rom
Tom Van Buggenhout**

**Foto voorpagina:
"Napoleon bij Wagram"
Schilderij van Horace
Vernet**

Onze ereleden

B vB architecten BV	Morrens Paul
Balzarini J. - Delwiche J.	Nauwelaerts Eugene
Bellon Bert - Loiselle Martine	Nuyts Dirk
Belmans Wilfried	Peeters Henri
Bruynseels Marc	Poot Jaak
Caelen Karel - Lucas Van de Leur	Ressler Alex
Carpentier Christiane	Ressler Willy
Ceulemans Bouwewijn	Richard Hofmans
Coeckelbergh Willy	Rom Hugo
Daems Rik	Rymenams Frans
Daems Staf	Steensels D. - Van Malderen S.
De Coster J. - Guyot Lalignant A.	Vaes Karel
De Greve Frans	Van Buggenhout Tom - Veys Ann
De Groef Gerard	Van den Heuvel Inge (Fotografie)
De Koninck Jan	Van Genechten Gaby
De Laet Pieter	Van Look Juliette
De Win - Van Reeth	Van Malderen Stefaan
Dokter Liekens Jo	Vandamme Ricardo
Dox - Vercammen	Vander Kuylen Bart (Dierenarts)
Duquene S. - Van Buggenhout C.	Vansant Elza
Figeys Jos	Verbeeck Ludo
Gebroeders Peeters BVBA (Schrijn- werkerij)	Vercammen Fons (AXA Bank)
Gijsemans Jan	Vergaelen Robert
Gilon Els (Haarstudio Ellix)	Voet Hans - Nuyts Magda
Gilon-Tielemans	Wouters Gerald (Aannemer)
Hendrickx Willy	
Honsia Clara	
Huysmans Florentina	
Janssens Pieter	
Laurent Olivier	
Marivoet Herman	
Marivoet Martin	
Marivoet Walter - van Berckelaer Liz	
Merckx Eddy - Tanghe Annabel	
Michiels Frank	
Michiels Victor	

Noteer alvast
in uw agenda

**Dag
zonder
afwas**

**zondag
19 november 2023**

Domein Roosendaal

Editoriaal

Sevilla - Spanje, mei 2022. Ik zit op een terras met mijn rug naar de brug die over de Guadalquivir gaat, maar de brug ontgaat me volledig. Ik kijk naar het volkje dat langs me heen loopt: allemaal piekfijn uitgedoste Spanjaarden. De mannen in strak zwart pak, de vrouwen in kleurrijke jurken. Ze lopen in de richting van de arena waar spoedig het stierengevecht zal beginnen. Op dat moment besef ik nog niet dat die brug achter me een link heeft met mijn familieleden.

In dit tijdschrift brengen we het resultaat van onderzoekswerk naar Walemse jongens die de legers van Napoleon moesten vervoegen. Een oude verhaal zette ons in gang om dit onderzoek te starten. De moderne digitale bronnen laten momenteel veel gericht onderzoek toe en ze besparen ons bezoeken aan stoffige archieven.

Het onderzoek heeft voor mij persoonlijk een verrassing in petto. Ik vind namelijk een spoor terug van een voorvader. Ik leer dat hij ingelijfd werd in het Franse leger, op meerdere plaatsen in Europa vocht en uiteindelijk in Sevilla aan de brug van Triana gevangen werd genomen door Engelse troepen. Ik weet ook dat hij terugkeerde naar Walem en een gezin stichtte.

Het was dus aan die brug in Sevilla die vorig jaar ontsnapte aan mijn aandacht, dat mijn voorvader gevangen werd genomen. Ikzelf vloog enkel dagen later terug naar België. Ik vraag me nu af hoe hij vanuit het diepe zuiden van Spanje is terug gekeerd naar Walem, in een tijd zonder vliegtuigen of treinen of auto's. Als je het dagboek van Joseph Abbeel leest (een soldaat die met het Franse leger naar Rusland ging en wonderwel terugkeerde), dan kan je je een idee vormen hoe zwaar zo'n tochten geweest moeten zijn.

De Napoleontische oorlogen waren ingrijpend voor iedereen in Europa, vele soldaten lieten het leven op één van de vele slagvelden, maar vooral ook in de hospitalen. De verschillende korte verhalen die we nu hebben kunnen samenstellen, tonen hoe meedogenloos met hun jonge levens werd omgegaan.

Het overgrote deel van dit tijdschrift gaat op aan de resultaten van het onderzoek. Daarnaast maakten we een bloemlezing uit de krant van 1893. In "Vroeger en nu" tonen we hoe er ooit een dorpsplein bestond aan de brug. Tenslotte zoeken we naar de oorsprong van "1 april". tvb

De opdracht - "Wie zoekt ..."

Er bestaat een oud Walems verhaal dat ik in mijn prille jeugd heb opgepikt tijdens een familiefeest. Toen ik het voor het eerst hoorde, had het reeds de sterke vleugels van een legende waardoor het -nu- al meer dan tweehonderd jaar voorleeft. Met dit schrijven geef ik de vleugels weer wat extra kracht om verder de toekomst in te vliegen.

De legende speelt tijdens de Napoleontische periode, een tijdperk waarin Europa in de ban was van revoluties en oorlogen. Er wordt verteld dat de Walemse soldaat Vinckx, de rampzalige Russische veldtocht overleefde en terug in Walem verscheen op een sneeuwwit paard. De sneeuwwitte kleur van het paard had het leven van Vinckx gered, want door de kleur zou hij onzichtbaar zijn geweest in de uitgestrekte sneeuwvlakte van Rusland. Hij ontsnapte zo aan de Russische kozakken die joegen op de Franse soldaten. Eén versie van de legende -die van mijn familiefeest- stelt dat het paard bij aankomst in Walem voor de kerk door zijn poten zeeg en stierf. In een andere versie -die van Goetstouwers- blijft het paard nog een paar jaar verder leven, en verzorgt Vinckx het zeer toegewijd, tot het uiteindelijk ook stierf. Beide versies komen dan terug bij elkaar, want ze stellen dat Vinckx het dode paard -zijn trouwe kameraad- begroef in de achtertuin van zijn woning.

Het nageslacht van Vinckx vertelde dit verhaal graag verder. Een nazaat van Napoleontisch soldaat Vinckx -Theofiel, gemeenzaam Fille genoemd- was de laatste burgermeester van de gemeente. In 1978 zwaaide hij af als burgemeester. In de twintigste eeuw vond de lokale politiek gewillig een goede voedingsbodem aan de togen van de meerdere cafés die Walem rijk was. Mogelijk was het in die periode dat het verhaal zijn legendarische vleugels kreeg. Later verscheen het in tijdschriften en doorheen de jaren groeide de vleugels van de legende. Zo klapwiekte ze ook boven de tafel van het familiefeest waar ik het voor het eerst hoorde.

Ik was getroffen hoe de "grote geschiedenis" (zoals de Napoleontische oorlogen), hun "kleine geschiedenissen" hebben. Ik vond het indrukwekkend dat die kleine geschiedenissen plaats vonden op een boogscheut van waar ik woonde. Als ik wou, kon ik naar die plaats toelopen.

Recent verschenen de memoires van Joseph Abbeel, het is een indrukwekkend verhaal. Joseph Abbeel diende als dienstplichtige in het leger van Napoleon van 1806 tot 1815 en hij maakte de veldtocht in Rusland mee. Het is een sterke getuigenis vanuit het standpunt van een gewone soldaat, het is net wat anders dan de werken die de grote geschiedenis beschreven. In het geval van Vinckx hebben we zo geen geschreven relaas, er is enkel de legende en die omfloerst mogelijk de waarheid.

Maar elke legende heeft een grond van waarheid wordt wel eens gezegd. Decennia lang moesten we het doen met de mondelinge overlevering in het dorp, mogelijk werd het aangedikt aan menige Walemse toog of op familiefeesten. Ik begon me bij deze legende ook af te vragen, wat de grond van waarheid was.

De recente digitalisering van oude bronnen en van allerlei details van de geschiedenis, laten toe dat je deze "grond van waarheid" vanop je bureaustoel kan beginnen zoeken. Ik begon zo'n zoektocht, en wie zoekt die vindt, maar daarom niet wat hij zoekt: Vinckx vond ik in die nieuwe digitale bronnen nog niet terug, maar ik vond, allerlei andere dingen, onder andere - en dit tot mijn grote verbazing - een eigen voorvader.

Theo Vinckx als burgemeester

Het Franse tijdperk

Op de tijdsbalk die omhoog hing in de graadsklas van meester Coeckelbergh -het 3de en 4de leerjaar samen- was het tijdperk waarin dit alles zich afspeelde een blauw blokje. Er stond de tekst "Franse tijd" bij. Deze periode begint in 1789 op het moment dat in Parijs de Bastille bestormd wordt, meteen ook het begin van de Franse Revolutie, die in een grote golf het hele Europese continent zal meesleuren. Het enthousiasme over de ideeën van de revolutie -vrijheid, broederlijkheid en gelijkheid- is groot en de Franse revolutionaire overheid wou deze ideeën ook buiten Frankrijk verspreiden, en dat leidde evident tot oorlogen.

De revolutie maakt komaf met privileges van adel en clerus. De revolutie stelde ook de rede voorop en rationaliteit moest het leidende principe van de maatschappij worden. Frankrijk kende vele bloedige jaren, de hoofden van adel en later ook van sommige revolutionairen rolden van de schavotten. Zo dreigde de revolutie zichzelf op te eten. In die chaos rees de figuur van Napoleon op, een militair, wiens politieke macht ook snel toenam.

Oorlogen

Het mag dan ook niet verbazen dat andere Europese staten (en hun adellijke bewindvoerders) het Franse experiment zo snel als mogelijk de kop wilden indrukken. Toen de revolutie zijn zaken op orde begon te krijgen, kwamen die andere Europese machten echter tegenover Napoleon te staan. In de confrontatie bleek Napoleon een militair en strategisch genie te zijn, en hij werd op het slagveld een taaie klant voor de andere Europese legers. Tussen 1789 en 1815 werden er zeven coalitieoorlogen uitgevochten, waarin de verschillende Europese staten (Oostenrijk, Engeland, Pruisen, Rusland, Spanje) afwisselend met elkaar in oorlog waren, en meestal vochten ze tegen Frankrijk en tegen de Franse vazalstaten.

De veldtocht naar Rusland in 1812 met het Grande Armée spreekt erg tot de verbeelding. Napoleon mobiliseerde een Europese strijdmacht waarin vele nationaliteiten terug te vinden wa-

Franse leger steekt de rivier Berezina over gedurende de rampzalige terugtocht van "la Grande Armée" uit Rusland. Naïeve (rivier was breder) tekening van ooggetuige Fournier.

ren: Fransen, Italianen, Belgen, Nederlanders, Duitsers, Polen, Oostenrijkers, Kroaten, Zwitsers, Denen, Spanjaarden, Portugezen. De tocht naar Moskou met de slag van Borodino en vooral de ijzige terugtocht doorheen de Russische winter met de fatale oversteek van de rivier Berezina, zijn legendarisch.

Maar naast het fiasco in Rusland, was er ook een ander front waar de Franse legers het hard te verduren kregen. In Spanje werden ze geconfronteerd met "kleine oorlogjes" - guerrilla's-, en de Spanjaarden beschouwden hun verzet tegen de Fransen als een onafhankelijkheidsoorlog. De Spaanse schilder Francisco de Goya schilderde twee grote schilderijen als herinnering aan de opstand: "De tweede mei" en "De derde mei". Dit laatste schilderij toont de repressie van de Fransen tegenover de inwoners van Madrid.

Schilderij van Francisco Goya - "El 3 de mayo en Madrid" - Prado Madrid

Maakt een verwijzing naar de derde mei van 1808. De Madrilenen kwamen in opstand tegen de Franse overheersing.

Generaal Murat stuurde extra troepen, die de opstand neersloegen en honderden gevangenen executeerden.

Dit was het begin van de Spaanse Onafhankelijksoorlog. Ook in Portugal braken opstanden uit tegen de Franse bezetting.

Vele Walemse dienstplichtigen kwamen in Spanje en Portugal terecht met de Franse legers

Departementen

Onze gewesten worden in 1795 toegevoegd aan Frankrijk, niet als een vazalstaat maar als een effectief deel van de Franse staat (en later van het Franse Keizerrijk). Dit bracht heel wat vernieuwingen mee, vele daarvan waren een toepassing van de rationalisering die de revolutie zo hoog in het vaandel droeg. Zo werden de oude opdelingen in graafschappen, heerlijkheden en hertogdommen ongedaan gemaakt, en er werden departementen ingevoerd als bestuurlijke entiteiten. In Frankrijk bestaan die departementen onder die naam nog steeds verder, maar ook in België zien we dat de grenzen van de provincies min of meer samenvallen met de oorspronkelijke, Franse opdeling in departementen.

Dienstplicht

Een andere nieuwigheid die de Franse Revolutie met zich meebracht was het idee van de dienstplicht. Jonge mannen moesten een tijd als soldaat dienen in het Franse leger. Dit was een nieuw concept want vóór de revolutie waren soldaten, meestal beroepssoldaten. De dienstplicht viel zwaar bij de bevolking, zeker als de vele oorlogen elkaar bleven opvolgen en er steeds nieuwe lichtingen van jonge mannen onder de wapens werden geroepen. Hoewel er in Frankrijk zelf aanvankelijk nog enig enthousiasme kon gevonden worden, verandert dit na jaren van opeenvolgende oorlogen. In onze gewesten was er nooit veel animo voor de dienstplicht.

Het Napoleontische leger

Aanvankelijk waren de veldtochten van Napoleon succesvol. Zijn strategisch inzicht was groot en hij werd een te duchten tegenstander voor de andere Europese staten. Napoleon zorgde voor een aantal vernieuwingen die zijn leger slagkrachtiger maakte.

Gelijkheid

De Franse Revolutie en de oproep tot gelijkheid was ook doorgesijpeld in het leger. Op zich is Napoleon daar zelf een voorbeeld van. Hij was van lage adel en was afkomstig uit een uithoek van Frankrijk: het eiland Corsica. Ondanks deze ietwat lagere komaf, schopte hij het tot keizer van Frankrijk. In de periode vóór de Franse Revolutie zou zo iets ondenkbaar zijn geweest: behoorde je tot de adel dan had je de nodige adelsbrieven om het te maken in het leger. Competenties waren slechts als tweede aan de orde. De Franse Revolutie verbrak deze wetmatigheden.

In het Napoleontisch leger konden vele mannen die niet van adel waren het schoppen tot generaal of maarschalk. Maarschalk Ney (le brave des braves) was de zoon van een kuiper (ton/kuip maker). De vader van Joachim Murat (de koning van Napels) was een herbergier. Maarschalk Augereau was de zoon van een fruithandelaar.

Door de Franse revolutie die gelijkheid predikte, bood het Franse leger mogelijkheden tot sociale promotie. De vele veldslagen waarin niet alleen gewone soldaten maar ook hogere officieren sneuvelden, bevorderden bovendien de snelheid waarmee iemand op de militaire ladder kon opklimmen.

Straffe administratie

Een minder zichtbaar kenmerk is dat het Franse leger ook administratief sterk georganiseerd was. Iedere soldaat die in dienst kwam in een bepaald regiment werd geregistreerd in het "Registre de Corps".

De registers waren ten dele voorgedrukt en moesten met pen verder

worden ingevuld. Per soldaat werden volgende gegevens opgenomen

Eerste kolom: familienaam en zijn voornamen. Er was een speciale instructie over het schrijven van de familienaam: "en bâtarde" en met een grotere pen. Daarna ook de voornaam van de vader en de volledige naam van de moeder. Dan de geboortedatum en geboorteplaats, gevolgd door het kanton en departement. Tenslotte moeten er in de eerste kolom de lengte, kleur van de ogen en andere kenmerken worden neergeschreven. De tweede kolom bevat het moment waarop de soldaat is toegekomen in het regiment en in welke hoedanigheid (dienstplichtige, vrijwilliger). De kolom bevat ook zijn laatste verblijfplaats en zijn beroep. De derde kolom verwijst naar de compagnie en bataillon, de vierde naar eventuele graden, heldendaden of eretekens. De vijfde kolom omschrijft de omstandigheden waarin de soldaat het regiment heeft verlaten: hoe hij is overleden, welke verwondingen hij heeft opgelopen.

The image shows a handwritten entry in a military register, specifically for soldier Depooter André. The entry is written in cursive and fills out a pre-printed form with five main columns. The first column contains personal details like name, birth date, and birthplace. The second column records the date and circumstances of joining the regiment. The third column mentions the company and battalion. The fourth column lists any honors or decorations. The fifth column describes the circumstances of leaving the regiment, in this case, death in a military hospital.

NUMÉROS D'ENREGISTREMENT ET SIGNALERENS des SOUS-OFFICIERS ET SOLDATS.	DATES de l'arrivée au Corps des Recrues. LEUR QUALITÉ, LEUR DERNIER DOMICILE, ET LEUR PROFESSION.	NUMÉROS des BATAILLONS ou Escadrons, ou des Compagnies.	GRADES et DATES DES NOMINATIONS à ces grades; ACTIONS D'ÉCLAT, et SÉVICES D'HONNEUR.	DATES ET MOTIFS DE SORTIE DU CORPS. DÉCÈS. SERVICES ANTÉRIEURS, BLESSURES, ET CAMPAGNES DE GUERRE.
N. 1883 (premier) fils de Jean Baptiste Depooter né le 24 avril 1786 à Grobbendonk, département de l'Escaut taille d'un mètre 60 centimètres yeux gris, front large, nez droit, cheveux bruns, sourcils bruns, marques particulières	Arrivé au Corps le 25 août 1800 moult volontaire locataire, venant d'un 22 ^e régiment d'infanterie convenu de l'un remplacé par un conseil de l'un de déquiescent d corps sur la liste de désignation du canon sous le N. 33 d son dernier domicile était à département d'Escaut profession	30 ^e 2 ^e C. 2 ^e C.	peu	Mort à l'hôpital militaire de Hambourg le 12 nov. 1811 d'une fièvre putride

Voorbeeld van soldaat Depooter André uit Grobbendonk geboren in april 1786.
Overleden in militair hospitaal in Hamburg op 12 november 1811 aan rotkoorts

Al deze registers van de verschillende regimenten bevatten bijgevolg een schat aan informatie.

De bronnen van

Goetstouwers

De dienstplicht ingesteld door het Franse leger onder Napoleon, heeft zich zondermeer ook laten gevoelen in Walem. Er zijn geen bronnen die ons volledige lijsten geven.

Goetstouwers geeft in "Geschiedenis van de vrijheid Walem" aan dat het moeilijk te achterhalen is hoeveel jonge mannen er opgeroepen werden, evenmin hoeveel er gesneuveld zijn op de Europese slagvelden.

Hij vond wel de namen van de mannen die overleden zijn in de hospitalen (mogelijk omdat de hospitalen de gemeentes informeerde en dat deze informatie in het gemeentearchief is bijgehouden)

Dit is de lijst van namen die we bij Goetstouwers terugvinden:

- Hendrickx Frans (15 maart 1804 Bergues)
- De Boeck August (4 april 1808 Antwerpen)
- Van De Vondel Jan (Parijs)
- De Belder Alexander (Metz)
- Piedfort Henri (Santos Portugal)
- Mariën Jan (Pont de Herous Portugal)
- Eliaerts Jan (Metz)
- Van De Vondel Jozef (Metz)
- Van Hooff Jan (Salamanca Spanje)

- Andre Egide (Erfurt)
- Van Dijck Frans (Rusland)
- Neutiens Petrus (Rusland)

Daarnaast maakt Goetstouwers nog melding van

- Jacobus Vinckx, de man uit de legende waarmee we dit artikel aanvatte en
- Frans Michiels, die op het Tongske woonde.

Goetstouwers maakt echter geen melding van

- François Vanderveken, deze Walemaar werd door ons reeds uitvoerig besproken in ons 59ste tijdschrift.

Digitale bronnen

Toen Goetstouwers in de jaren veertig van de twintigste eeuw zijn boeken en artikels schreef, was de herinnering aan de Napoleontische tijd al vervlogen, en de mondelinge overdracht van informatie was verdampt, op de uitzondering van Vinckx na.

Het internet-tijdperk biedt ons echter een aantal mogelijkheden om toch wat beter zicht te krijgen op welke Walemse jongens gerekruteerd werden in de legers van Napoleon en ten dele wat er met hen gebeurde.

We raadpleegden verschillende databanken die beschikbaar zijn op het internet. We puzzelden de informatie van deze verschillende bronnen bij elkaar, zo werd ons beeld iets scherper gesteld. Hieronder behandel ik de databanken die we geraadpleegd hebben.

Scans van "Registre de corps"

De Franse overheid heeft een website opgestart waarin alle historische informatie over het Franse leger wordt verzameld. Het gaat om de website "Mémoire des hommes" <https://www.memoiredeshommes.sga.defense.gouv.fr/fr/>. Deze website bevat enorm veel informatie over het Franse leger en de conflicten waarin het betrokken was.

dit onderzoek

Binnen dit initiatief is een deel gewijd aan de registers van de verschillende regimenten uit de tijd van Napoleon. Het is heel indrukwekkend dat elke bladzijde werd ingescand in groot detail, waardoor alles gemakkelijk te lezen is (tenminste als je de hanepoten kan interpreteren).

Het mag niet verbazen dat het "Registre de corps" de voornamen verfranst: Pieter wordt Pierre, Jan wordt Jean enz. Dat is dus een extra omzetting waar we ook rekening moeten mee houden.

Geneanet

Geneanet is een belangrijke website voor wereldwijd stamboomonderzoek. Er bestaan heel wat mogelijkheden om zoekopdrachten uit voeren over de uitgebreide databanken met genealogische informatie.

Een aantal vrijwilligers zijn binnen dit initiatief gestart met het digitaliseren van de verschillende "Registres de corps". Concreet wordt de informatie van de eerste kolom overgetikt en in een databank gestopt. De vrijwilligers moeten zich door de hanepoten van de Napoleontische kwartiermeesters worstelen. Binnen Geneanet hebben ze de mogelijkheid voorzien om hun noeste arbeid te doorzoeken. <https://www.geneanet.org/relevés-collaboratifs/view/38900>

Deze digitalisering is nog niet afgerond, van vele regimenten moet de informatie nog worden ingetikt. Zoekresultaten kunnen dus onvolledig zijn. Niet te min veel respect voor het werk dat vele vrijwilligers hier leveren.

Databank "Willy Hendrickx"

Een aanvullende bron van informatie is de databank die Willy Hendrickx (een gepassioneerde medewerker van onze kring - overleden 24 aug 2021) heeft samengesteld op basis van geboorte- en overlijdensaktes van het dorp.

Deze databank gaat ver genoeg terug in de tijd en geeft ons ook inzicht op wie er geboren is in de laatste decennia van de 18e eeuw, de generatie waaruit de soldaten van de Napoleontische legers werden gerecruteerd. Het feit dat we daar ook de naam van vader en moeder terugvinden, laat toe dat we een kruiscontrole kunnen maken met de informatie uit het "Registre de corps".

Regimentshistoriek

Her en der op het internet vindt men ook informatie terug over de specifieke regimenten: waar ze gelegerd werden, in welke veldslagen ze gevochten hebben, wie de bevelhebbers waren. Hier kunnen we aanvullende informatie vinden over waar de Walems jongens geweest zijn en wat ze doorstaan hebben.

Medailles Sint-Helena

In 1857 creëerde de Franse keizer Napoleon III (achterneef van Napoleon Bonaparte) de medaille Sint-Helena. Deze werd toegekend aan 405.000 soldaten uit de Napoleontische periode die in 1857 nog in leven waren.

Een databank met de namen van de mannen die deze medaille ontvingen wordt ondertussen ook opgebouwd en is te raadplegen via <https://www.stehelene.org/php/accueil.php?lang=en>

Uiteraard gaan we in deze databank enkel soldaten terugvinden die de oorlogen overleefd hebben én die in 1857 nog in leven waren.

Laat het zoeken beginnen !

Op basis van deze bronnen én de vermeldingen van Goetstouwers, gaan we proberen in beeld te brengen wie de Walemse soldaten in dienst van Napoleon waren en waar ze zijn geweest.

We starten met het zoeken in de Geneanet databank op basis van de namen die we kennen.

Via de naam

Vinckx

We starten onze zoektocht met Jacobus Vinckx, de man van de legende. Geneanet geeft vier soldaten terug met de naam Vinckx, maar geen Jacobus. Mogelijk werd die nog niet gedigitaliseerd.

We vinden wel een J. Vinckx terug in de databank van de medaille Sint-Helena. Goetstouwers verwijst in 1944 naar een bronzen herinneringsmedaille die nog steeds in handen is van de familie. Mogelijk gaat het hier over deze medaille.

François Vanderveken

We hebben reeds eerder een artikel aan deze soldaat gewijd (Magazine 59). In zijn grafrede wordt vermeld dat hij in Walem geboren zou zijn. In de databanken met verschillende "Registre de corps" vinden we hem niet terug. Ook meerdere manieren waarop de naam anders zou geschreven zijn, brengen ons (voorlopig) niet verder. De medaille van Sint-Helena vermeldt hem wel, evenals nog een andere databank met daarin alle toekenningen van het "Legion d'honneur".

Via geboorteplaats

De Geneanet databank laat ook toe te zoeken op plaatsnamen. Het lijkt dan evident om te gaan voor "Walem", maar een probleem dat wel speelt bij deze digitalisering is de vraag of de namen van personen en plaatsen wel correct gespeld zijn in de databank.

Een foute opname in de databank kan meerdere oorzaken hebben. Het kan zijn dat de hanepoten/afkortingen door de hedendaagse vrijwilligers verkeerd gelezen zijn. Dit wordt nog eens versterkt door het feit dat vrijwillers mogelijk meestal Fransen zijn en niet vertrouwd met de Vlaamse schrijfwijzen van namen en plaatsen. De plaatsen staan dan nog in oude spelling (Waelhem), iets dat voor een buitenlander misschien moeilijk te verbinden is met het hedendaagse "Walem".

Het probleem kan echter ook al vroeger zijn ontstaan: de Napoleontische kwartiermeesters die inschrijvingen verzorgden waren evenmin vertrouwd met het Nederlands. Zo zien we dat op bepaalde plaatsen "Valhem" genoteerd staat, misschien wel een klassieke fout die franstaligen maken. We zien ook dat dit door de Geneanet vrijwilligers niet altijd gecorrigeerd wordt, waarvoor alle begrip.

We proberen meerdere schrijfwijzen uit: "Walem" (4 resultaten), "Waelhem" (8 resultaten), "Walhem" (1), "Valhem" (1), "Valhein" (1).

Dan heb ik nog even geluk (en wat voor één): in het register waar ik de Walemse soldaat "Casteels" terugvond staat één plaats hoger een "Nauwelaerts", de naam trok m'n aandacht omdat in mijn eigen stamboom een tak "Nauwelaers" (evenwel zonder 't') zit. De databank "Willy Hendrickx" verzekert mij dat dit wel gedegelijk over mijn voorvader gaat. Als laatste verblijfplaats staat niet "Walem", maar "Battenbroek" genoteerd.

Hierna overlopen we de soldaten die we in de Franse registers hebben teruggevonden, in volgorde van hun inlijving

Reconstructie - Walemse Napoleontische soldaten

Jean Wilms

We komen die in de registers twee maal tegen: Wilms Jean 14 september 1775 - zoon van François en Petronille Cesters en Willems Jean 14 september 1775 - zoon van François en Petronille Cesters

Het is duidelijk dat het hier om dezelfde persoon gaat, de dubbele schrijfwijze van de familienaam is perfect verklaarbaar. Na zijn eerste inlijving (op 15 floreal XII - 5 mei 1804) deserteert hij na enkele dagen (op 10 prairial 1804 XII - 30 mei 1804), twee jaar later wordt hij terug ingelijfd.

Hij dient in het 112ste regiment, deze brigade bestaat uit Belgische soldaten (Vlamingen, Walen).

Hij sterft door koorts op 16 maart 1807 in (hanepoten die ik lees als) Alessandria (Piedmonte - Italië).

Als we deze persoon opzoeken in de databank "Willy Hendrickx" vinden we niets terug. De naam van de moeder vinden we wel: Petronilla Ceusters gehuwd met Wilms Francois, ze hebben vijf kinderen maar geen enkel geboren in 1775. Dit moeten zijn ouders zijn geweest.

Jean Baptiste Casteels

Casteels Jean Baptiste 12 februari 1789 - zoon van Corneille en Jeanne Dercom. In databank "Willy Hendrickx" vinden we deze persoon terug: geboortedatum verschilt met één dag, maar de namen van zijn ouders komen wel overeen.

Hij komt het leger binnen op 26 april 1808. Hij dient in het 63e "régiment d'infanterie de ligne"; in dit regiment dienen ook nog andere Walemnaars. Dat regiment vocht in Spanje onder andere in de slag van Espinosa die op 10 november 1808 werd uitgevochten. In 1809 vocht dit regiment mee in de slag van Aspern (Oostenrijk) en in de slag van Wagram. In 1809 en 1810 was het regiment opnieuw in Spanje. Casteels verlaat het leger op 26 juni 1810.

Napoleon tijdens de slag van Wagram (Oostenrijk) 5-6 juli 1809. Men kan aan nemen dat de Walemse soldaten Piedfort, De Ruysscher, Casteels, Van Den Broeck en Nauwelaerts hieraan deelnamen.

Hij keert terug naar Walem en huwt met Marie De Keyser, ze krijgen vijf kinderen. Hij wordt vermeld in de databank Sint-Helena en heeft dus een medaille ontvangen in 1858. Hij overlijdt op 24 november 1862, hij is dan 73 jaar oud.

Pierre François Van den Broeck

Van Den Broek Pierre François 12 juni 1782 - zoon van Pierre en Jeanne Vermeulen. We vinden hem terug in de databank Willy Hendrickx.

Op 26 april 1808 vervoegt hij het 63e "régiment d'infanterie de ligne", net als Casteels die we eerder vermeld hebben. Hij is dus ook in Spanje, en maakt de slag van Wagram in Oostenrijk mee. Daarna (1810 tot 1813) keer het regiment terug naar Spanje. Hij neemt ook deel aan de Duitse campagne in 1813, die in oktober eindigt met de slag bij Leipzig. Hij vertrekt vanuit Vesoul (oosten van Frankrijk) op 20 april 1814 en wordt in de registers doorgehaald op 29 augustus 1814. Hij keert terug naar Walem en overlijdt er op 16 maart 1831 49 jaar oud.

Joseph Nauwelaerts

Nauwelaerts Joseph Franciscus 22 maart 1789 - zoon van François en Petronille Neutens. De databank "Willy Hendrickx" geeft aan dat hij geboren is in Battenbroek.

Samen met Casteels en Van den Broeck vervoegt hij het 63e "régiment d'infanterie de ligne" op 26 april 1808. In het register van het korps worden de drie mannen op dezelfde bladzijde ingeschreven.

Slag bij de brug van Triana te Sevilla (Spanje) Soldaat Nauwelaerts wordt hier door de Engelsen gevangen genomen.

Het regiment vecht in 1808 te Spanje. In 1809 neemt het deel aan de slag van Wagram in Oostenrijk, en vanaf 1811 is het opnieuw actief in Spanje. Op 27 augustus 1812 wordt Nauwelaerts krijgsgevangen genomen door de Engelsen te Sevilla in Spanje tijdens de slag bij de Triana-brug.

Vanuit het diepe zuiden van Spanje keert hij terug naar Walem, hij trouwt er en krijgt kinderen. In 1858 ontvangt hij de medaille van Sint-Helena. Hij overlijdt op 17 augustus 1864, hij is dan 75 jaar oud.

Henri Piedfort

Piedfort Henry 10 januari 1789 - zoon van Jacques en Elisabeth Braeckmans. Hij is terug te vinden in de databank "Willy Hendrickx" en ook Goetstouwers vermeldt deze persoon.

Hij maak vanaf 2 november 1808 deel uit van het 25e "régiment d'infanterie de ligne". Hij vecht in Beieren en in Regensburg, nadien ook in Wagram. Daarna verplaatst het regiment naar Spanje en Portugal. Hier (in Santos - niet teruggevonden) overlijdt Henri Piedfort door de koorts op 18 november 1811.

Jean François De Ruysscher

De Ruysscher Jean François 14 februari 1788 - zoon van Egide en Marie Anne Andries. Deze persoon komt voor in de databank "Willy Hendrickx", hij was geboren in Walem maar woonde in Kontich.

Hij dient bij het 25e "régiment d'infanterie de ligne" vanaf 30 november 1808. Het regiment vecht in de slag van Wagram en nadien in Spanje. Het maakte ook deel uit van het Grande Armée dat in 1812 Rusland binnentrekt. Van De Ruysscher wordt aangenomen dat hij in Rusland gevangen is genomen.

Egide Andries

Andries Egide 5 juli 1790 - zoon van Guillaume en Elisabeth Raes. De databank "Willy Hendrickx" vermeldt zijn geboorte, maar niet meer dan dat.

Hij wordt ingedeeld bij het 25e "régiment d'infanterie de ligne" op 9 juni 1809. Hij deserteert op 18 november 1809, wordt opgepakt en op 29 november wordt hij veroordeeld tot zeven jaar "uitvoeren van openbare werken". Zijn spoor loopt vanaf dan bijster, tenzij de naam "André Egide" (uit de lijst van Goetstouwers) naar Egide Andries verwijst, want dan zou hij overleden zijn in Erfurt (D) op 26 november 1813. Dit zou misschien wel willen zeggen dat hij de Russische veldtocht overleefd zou hebben, want het 25e "régiment d'infanterie de ligne" maakte deel uit van de troepen in Rusland.

De slag bij Leipzig beëindigde de Duitse campagne in oktober 1813. De legers van Napoleon lijdten een nederlaag. Het regiment van de Walemse soldaat Van De Broeck nam deel aan de slag.

Jean Marien

Marien Jean 16 oktober 1788 - zoon van Jean Corneil en Marie Ann Van Reyemenem. Deze vinden we met dezelfde gegevens terug in databank "Willy Hendrickx". Ook Goetstouwers vermeldt deze persoon.

Hij dient vanaf 1 november 1809 in het 50e "régiment d'infanterie de ligne". Hij overlijdt in Portugal op 15 maart 1811 22 jaar oud. In het regimentsregister staat vermeld dat hij onderweg overlijdt. Goetstouwers en Hendrickx vermelden iets als Pont de Harons of Herous. Dit was niet terug te

vinden in moderne Portugese benamingen. De Fransen vochten op 14 maart nog in Coïmbra en op 15 maart in Campo Maior in Alentejo. We mogen aannemen dat Jean Marien ergens tussen die twee plaatsen overleed.

Guillaume Fierens

Fierens Guillaume 24 juli 1787 - zoon van Jean Baptiste Gommaire en Marie Dons. Deze persoon vinden we in databank "Willy Hendrickx" niet terug, zijn beide ouders wel. Het register vermeldt wel dat hij in Aartselaar woonde.

Hij komt het leger binnen op 1 november 1809, mogelijk samen met Jean Marien. Ze dienen in hetzelfde regiment: 50e "régiment d'infanterie de ligne". Hij wordt in de register geschrapt op 18 april 1811 wegens te lange afwezigheid door verblijf in het ziekenhuis. Mogelijk was hij net als Jean Marien in Portugal, mogelijk werd hij daar gehospitaliseerd.

Jean Baptiste Gilis

Gilis Jean Baptiste 15 oktober 1788 - zoon van Matthieu en Anne Catherine Vermarien. Deze vinden we terug bij Hendrickx.

We vinden een verwijzing naar hem terug in het register van het 122e "régiment d'infanterie de ligne". Dat vervoegt hij op 17 september 1810, mogelijk was hij reeds eerder onder de wapens (4de regiment). In de periode dat Gilis bij het 122e regiment dient, vecht het in Spanje. Hij verlaat het leger op 22 maart 1813.

Het is onduidelijk of hij naar Walem is teruggekeerd, hij wordt ook niet vermeld in de databank Sint-Helena.

De regimenten van veel van de soldaten uit Walem namen deel aan de oorlog in Spanje.

Pierre Hendrickx

Hendrickx Pierre 30 september 1790 - zoon van Pierre en Pétronille Debelder. Deze persoon vinden we 3 keer terug in de registers. Hij veranderde ook twee keer van regiment. In de databank "Willy Hendrickx" vinden we zijn ouders en geboortedatum terug, maar verder geen informatie.

Hij komt het leger binnen op 1 april 1811 in het "régiment de l'Île de Walcheren". Dit staat bekend als een strafregiment. Daarna (7 mei 1811) wordt hij overgeplaatst naar het 22e "régiment d'Infanterie de ligne" en tenslotte naar het 17e "régiment d'infanterie de ligne". Dit regiment maakt deel uit van het Grande Armée en neemt deel aan de veldtocht in Rusland. Pas in 1819 wordt de naam van Hendrickx in het register doorgehaald: er wordt aangenomen dat hij in Rusland overleden is.

Joannes Baptist Frans

Frans Jean 8 maart 1793 - zoon van François en Marie Nys. Deze wordt ook bevestigd in databank "Willy Hendrickx": geboortedatum en namen van de ouders stemmen overeen.

Hij komt het leger binnen op 28 november 1812 via depot van Courbevoie (omgeving Parijs). Hij wordt ingedeeld bij 5e "régiment de voltigeurs de la Garde Impériale". Dit regiment bevindt zich op dat moment in Rusland. Ik neem aan dat Jean niet in Rusland geweest is, hij wordt in 1813 ontslagen uit het leger. Hij keert terug naar Walem en overlijdt er op 28 november 1855 op 62 jarige leeftijd.

Gommaire Vandergoten

Vandergoten Gommaire 1 juli 1791 - zoon van Anne Catherine Devos. Deze persoon vinden we ook de terug in databank "Willy Hendrickx".

Op 17 mei 1813 vervoegt hij het leger en hij woont in Sint-Katelijne-Waver en hij is een dagloner. Hij dient in 8e "régiment de voltigeurs, Garde Impériale, Jeune Garde". Zijn regiment vocht in de slag van Dresden op 26 augustus 1813. Er staat vermeld dat hij in die slag gekwetst werd (24 augustus), hij wordt doorgehaald in het register op 30 november 1813.

Hij is niet terug te vinden in databank Sint-Helena. We hebben ook geen informatie of hij terug is gekeerd naar België en wanneer hij zou overleden zijn.

Conclusie

De lijst van soldaten die Goetstouwers opsomt, hebben we niet volledig kunnen afpunten.

*De slag bij Dresden - augustus 1813.
Gommaire Vandergoten raakte gekwetst in deze slag.*

Een aantal ervan vinden we ook in de databank "Willy Hendrickx" terug: Hendrickx Frans (overleden 15 maart 1804 te Bergues), De Belder Alexander (overleden te Metz 29 juli 1808), Eliaerts Jan (overleden te Metz 24 mei 1811), Van De Vondel Joannes (overleden in Parijs)

De anderen vinden we noch bij "Willy Hendrickx" noch in een van de registers van het Franse leger terug: De Boeck August, Van De Vondel Jozef, Van Hooff Jan, Van Dijck Frans, Neutiens Petrus.

Ook Jacobus Vinckx en Frans Michiels waarvan Goetstouwers de melding maakt dat ze de Russische veldtocht hebben meegemaakt, vonden we niet terug in de registers van het Franse leger. De databank is nog onvolledig en er wordt nog verder aan gewerkt, dus misschien kunnen we in de toekomst wel iets rapporteren hierover. Vinckx vinden we wel terug in de databank van Sint-Helena.

Deze zoektocht is nog niet ten einde en digitale bronnen zullen misschien nog veel ontsluiten. Ik zocht sporen van Vinckx, maar vond tot nog toe weinig terug. Ik had niet verwacht dat het leggen van de stukken van deze digitaal puzzel me op het spoor zou zetten van mijn eigen voorouder (Nauwelaerts)

De legende van Vinckx mag dan wel al decennia klapwieken met sterke vleugels, het Napoleonische tijdperk heeft er voor mij een nieuwe waarheid bij, een eigen kleine geschiedenis: die van Nauwelaerts aan de brug van Triana in Sevilla.

 tvb

GOETSTOUWERS, Adriaan. Geschiedenis der Vrijheid Walem. Berthouderskring, 1979
WELTEN, Joost. Soldaat van Napoleon. Streck & de Vreese, 2021.
OP DE BEECK, Johan. Napoleon. Manteau, 2014, 2 delen.
OP DE BEECK, Johan. Napoleons nachtmerrie, EPO, 2012.
Memoire de hommes <https://www.memoiredeshommes.sga.defense.gouv.fr/>
Geneanet Archives Militaires <https://www.geneanet.org/relevés-collaboratifs/view/38900>
Databank "Willy Hendrickx" https://gw.geneanet.org/drcroquet_w
Databank medaille Sint-Helena <https://www.stehelene.org/php/accueil.php?lang=en>
Meerdere wikipedia-pagina's o.a Portail Armée Française https://fr.wikipedia.org/wiki/Portail:Arm%C3%A9e_fran%C3%A7aise

1893: 130 jaar geleden

In het jaar 1893 ontwierp John Miln een seismograaf die ook de richting van de trillingen kan registreren en werd de dumdukko-gel uitgevonden (kogels die fragmenteren of uitzetten bij het treffen van het lichaam).

Het handelsmerk Coca-Cola wordt geregistreerd. In Amerika verkrijgt Whitcomp Judson het octrooi op de ritssluiting, en in Nieuw-Zeeland wordt vrouwenkiesrecht ingevoerd. Het is daarmee het eerste land dat dit doet. (In België gebeurt dit pas in 1949). In Parijs verschijnen de eerste nummerborden op automobielen en in Nederland, op de Waddenzee vergaan, tijdens een zware sneeuwstorm, 13 vissersboten. Hierbij komen 22 vissers om het leven.

In België wordt het cijnskiesrecht voor mannen vervangen door een systeem van algemeen meervoudig mannenstemrecht. Hiermee verandert de basis zelf van het kiessysteem. Onder het cijnskiesrecht zijn enkel mannen die voldoende cijns betalen kiesgerechtigd. Van hen veronderstelt men immers dat ze belang hechten aan het bewaren van de orde en de instellingen. Met de introductie van het algemeen meervoudig mannenstemrecht evolueert men naar een betere weergave van de mening van de publieke opinie binnen de instellingen.

En in Walem drie ganzen minder, een aanslag, vuil water, kritiek op de vernieuwing van het fort en fake-news.

Lees zelf maar

20 januari 1893 Gazet van Antwerpen

Waelhem - Jacht. (Bijz. briefw.). - Twee moedige jagers van Waelhem hebben den 16 Januari drij ganzen geschoten. Ze waren heel tevreden over hunne jacht.

Leve de Nethe!

29 juni Gazet van Antwerpen

Nieuws uit Mechelen - Schandelijke aanslag. – Hier was het een drama der dronkenschap dene verschrikkelijke gebeurtenis heeft de gemeente Waelhem in opschudding gebracht. Een kerel van rond de 30 jaren werd in den nacht van Dinsdag tot Woensdag betrapt op 't oogenblik dat hij eenen schandigen aanslag pleegde.

Eenige inwoners van Waelhem grepen de kerel bij den kraag en verontwaardigd over zijne vuige wandaad, dienden hem een goede vracht slagen toe.

Middeler was de veldwachter verwittigd. De handen van den kerel werden geboid en onder geleide werd hij naar het politiebureau geleid.

Woensdag morgen heeft hij eene lange ondervraging bij de heer onderzoeksrechter ondergaan, waarna hij naar de celgevangenis is overgebracht.

Het schijnt een kerel te zijn ontvlucht uit de strafkolonie van Hoogstraeten.

14 juli Het laatste nieuws

Waterputten leeg – Verpesting. – Dagelijks werpt de Zenne haar stinkend water in den Rupel. Heel de omtrek wordt er door verpest. Bittere klachten stijgen op vanwege oeverbewoners van Rupel en Nethe. Tusschen Duffel

en Boom kan geen visch in het leven blijven. Ter oorzake van de droogte, zijn de waterputten te Waelhem ledig en moet men aldaar het vee laven met dit bedorven water.

13 augustus Gazette van Kortrijk

Op de kneukels van Brialmont - Onze lezers hebben kunnen zien dat M. Brialmont wéér er op uit is om het gouvernement eenige miljoenen te doen verslinden aan nieuwe en oude forten.

In de Kamerzitting van 3 Oegst, heeft M. Van Bemden, de moedige bekamper van het militarismus, eens goed uiteengedaan waartoe al die forten noodig zijn, en hoe het landsbestier beter dit geld kan gebruiken. De Antwerpsche volksvertegenwoordiger heeft den slokal Brialmont duchtig op den kneukels geklopt en al het belachelijke van zijn onderwerpen doen uitschijnen. De woorden van M. Van den Bemden zijn weerdig onder de oogen van eenieder te komen.

Wij drukken ze dus hier over:

" In het verslag der begrooting van buitengewone ontvangsten en uitgaven komen er opnieuw koepels bij de machte te voorschijne, en, lijk wij hier den uitvinder van die ruineerende nieuwigheid voor ons land bij de hand hebben, zal ik ervan gebruik maken, om in zijne tegenwoordigheid, die befaamde versterkingen te ontleden."

" Ik hebbe die koepels bestreden toen zij als ontwerp voor den dag kwamen, ik hebbe ze bestreden als zij den tweede keer te voorschijne kwamen van dage met een misrekening van 15 miljoenen, ik zal ze ongenadig behandelen, om te doen zien dat zij van geener weerde zijn als oorlogstuigen. Maar ik wille eerst de aandacht roepen van deze die hier de belangen

in onze dagbladen

van 't land vertegenwoordigen, op de buitensporige uitgaven waarin de onverzadelijke militaristen van de klieke van de achtbare generaal Brialmont nog ons land willen dompelen. Onmiddellijk daarna, zal ik de zoogenaamde koepels of overdekte forten te keere gaan."

Aan blz.23 van

't verslag der midden afdeeling, vinden wij dat de oude genie-opziener vraagt:

1° 1 miljoen om de verdediging van Antwerpen te versterken

2° 3 miljoenen veronderstellende dat men al de gevraagde werken uitvoere voor de versterkingen der werken van Schooten, Rupelmonde, Waelhem, Duffel en Lier.

3° Als noodzakelijk aangeduid de hervorming der forten van tweede linie; van 1 tot 8.

4° Van deze van Merxem, Cruybeke en Zwijndrecht.

5° Van deze van de leege Schelde

6° Het maken van nieuwe werken op grooten afstand, waarover het gouvernement maar de Kamer en zou onderhouden na eene volledige studie; maar hij bekend dat er eene aanzienlijke uitgave zou uit voortspruiten.

Er is daar wel voor boven de 70 miljoenen waarvan de dagbladen gesproken hebben.

BRIALMONT Henri

Henri Alexis Brialmont was een zoon van Mathieu Brialmont. In 1838 begon hij aan zijn militaire opleiding aan de Koninklijke Militaire school in Brussel. Hij werd in 1847 toegewezen aan het kabinet van de Belgische minister van Oorlog als luitenant van de Genie. Hij bouwde daar het Belgische leger uit en hielp mee met het invoeren van de dienstplichte

Van 1885 tot aan zijn dood in 1903 hield hij zich voornamelijk bezig met het ontwerpen en bouwen van de forten rondom Antwerpen, Luik en Namen. Hij waarschuwde de Belgische regering voor een kapitale fout door nabij de plaats Lieze geen fort te bouwen. Dit bleek in 1914 bij de Duitse inval een strategische blunder te zijn. Deze fout werd evenwel rechtgezet door in 1932 in de directe nabijheid het Fort Eben-Emael te bouwen. Brialmont wendde nadien zijn expertise in de fortbouw aan bij het ontwerp van forten in het buitenland (Roemenië, Griekenland en Turkije)

17 september Gazet van Antwerpen

Mijnheer de uitgever der Gazet van Antwerpen

In het n° 216, van 14 dezer, onder het opschrift Ste Catharine Waver, lezen wij in de Gazet van Antwerpen, dat er in deze gemeente gehuchte Elzestrat, eene vechtpartij zou plaats gehad hebben op Zondag II. (Kermis), waarbij een jongeling van Waelhem, welke gij Victor noemt, eene ergen messteek zou ontvangen hebben, waardoor hem de arm bijna afgesneden werd, en dat de dader, na ondervraging, in vrijheid zou gesteld geweest zijn, enz..., enz.

Laat ons toe, heer Uitgever, te doen opmerken, dat men U zeer slecht ingelicht heeft en wij rekenen het onze plicht u eerbiediglijk te aanzeken zulk valsch bericht te willen logenstraffen, zoo zulks mogelijk is in het nummer van Zondag aanstaande.

Ten 1°, er bestaan geene hoegenaamde vijandelijkheden tusschen mannen van Duffel en der Elzestraat van Kathelijne Waver; wel integendeel heerscht er eene groote vriendschap en genegenheid tusschen de mannen dezer beide gemeenten

Ten 2°, op Zondag, II. Is er nergens op het grondgebied van Kathelijne Waver gevochten geweest, zelfs is er tijdens de Kermisdagen geen enkel proces-verbaal moeten opgemaakt worden

Ten 3°, wij zijn fier u te mogen verklaren dat onze gemeente eene der eendrachtigste en rustigste is der omstreken. Ook hebben wij over uw verhaal ernstige inlichtingen genomen, doch zijn er niet in gelukt te ontdekken, waar gij zulke kwakkels gevangen hebt.

Hopende, heer Uitgever, dat gij aan onze vraag voldoening zult gelieven te geven, opdat de ingezetenen onzer gemeente in hunnen handel door dergelijke valschen berichten geen nadeel zouden ondergaan, bidden wij u te willen aanvaarden, met onze voorafgaande dankzegging, de verzekering onzer ware achting

De burgemeester

Budts

18 oktober Gazet van Antwerpen

Nog de wedstrijd. – Schitterende uitslag voor onze gemeenteschool! De zeven leerlingen (het vereischte getal is 4) tot den kampstrijd aangeboden winnen allen een diploma. Voegen wij hierbij dat mededinger Verbeemen, een knaap van slechts 9 jaar, 159 punten heeft bekomen. Een klaar bewijs dat wij onze volksonderricht aan kundige mannen toevertrouwen.

Vroeger en nu !

Wat ik altijd al heb willen vragen !

Vraag

Wat is de oorsprong van 1 april ?

Antwoord

Een 1 aprilgrap (ook wel aprilgrap of aprilvis genoemd) is een traditie waarbij mensen elkaar op 1 april voor de gek proberen te houden.

In Frankrijk spreekt men van poisson d'avril. In Engelstalige landen wordt de dag April Fool's Day genoemd, en de Russen hebben het over День Дурака (Den Doeraka, dag van de dommerik). In sommige Vlaamse streken spreekt men over verzenderke(n)sdag, de dag waarop je iedereen tracht ergens heen te zenden om ze beet te nemen.

OORSPRONG

Sommige bronnen zeggen dat de bijzondere betekenis van 1 april ontstaan is bij de Franse wijziging naar de gregoriaanse kalender, zoals opgedragen door Paus Gregorius XIII in 1582. Voor die tijd werd Nieuwjaar gevierd van 25 maart tot 1 april. Met de verandering van het kalendersysteem werd Nieuwjaar verplaatst naar 1 januari. Mensen die dit vergaten of die het nieuwe kalendersysteem weigerden te aanvaarden, kregen uitnodigingen voor niet-gehouden feestjes, grappige presentjes enzovoort.

Dat dit bovenstaande verhaal klopt, is onwaarschijnlijk, de 1 aprilgrap wordt voor het eerst vermeld in een Franse bron in 1508, dus voor die tijd. De eerste vermelding in een Nederlandstalige bron dateert uit ca. 1560 te Brugge, een gedicht van de rederijker Eduard de Dene. Het is een parodie op '1 april' waarin een knecht het plan van zijn heer om hem te verzenden doorziet. De geschiedenis gaat dus tenminste terug tot het begin van de zestiende eeuw. De wijde verspreiding van het verschijnsel wijst echter op een hogere ouderdom. Er zijn nog oudere bronnen van de 1 apriltraditie. Zo zou het Romeinse festival Hilaria een vroege voorloper zijn van de traditie. Dit festival begint op 21 maart, de eerste dag van de lente. Tijdens de week vinden er verschillende serieuze rituelen plaats om de vruchtbaarheidsgodin Cybele te eren, maar aan het eind (rond 1 april dus) mogen de burgers van Rome even helemaal losgaan: zich verkleeden als narren, politici parodiëren en grappen uithalen met burens of vrienden, om zodoende de frustraties van een heel jaar in één dag af te reageren.

1 april is volgens een andere theorie ontstaan uit een vroeger middeleeuws festival: Het Feest van de Zotten. La fête des fous was vooral in Frankrijk van de 5e tot de 16e eeuw erg populair. Het werd gevierd omstreeks 1 januari door het kiezen van een valse paus of bisschop en ging gepaard met allerlei rituelen en festiviteiten waarbij de geestelijkheid werd geparodieerd. Aan de basis hiervan lagen dan weer naar alle waarschijnlijkheid vroegere heidense saturnalia.

Er zijn verklaringen gezocht in het wis-

Inname van Den Briel door de geuzen

selvallige aprilweer en parallellen gezien in de Germaanse mythologie (Loki) of in de Bijbelse geschiedenis. In verschillende landen zijn ook wel nationale gebeurtenissen aangevoerd als begin van de traditie. Deze verklaringen, die waarschijnlijk ooit zelf als aprilgrap zijn verzonnen, leiden soms tot op de dag van vandaag een hardnekkig leven. Zo denkt men in Nederland nog vaak dat de grappenmakerij begonnen is met de inname van Den Briel door de watergeuzen op 1 april 1572, zoals blijkt uit een bekend gezegde: Op 1 april verloor Alva zijn bril. Het feit dat ook buiten Nederland 1 aprilgrappen worden gemaakt, wordt daarbij over het hoofd gezien. Niet zo bekend, maar best grappig is de verklaring van de Napolitaans volksdichter; Salvatore di Giacomo, over de oorsprong van de "pesce d' aprile" de aprilvis. Een zekere graaf Monterey, die begin 1631 in Napels kwam wonen, hield er veel van een bepaalde vissoort, de mamolo, die echter tot half maart werd gevangen. Op 1 april had hij gasten en hij wou hen zijn lievelingsgerecht voorschotelen. De kok wist dat dat onmogelijk was, maar hij bleef niet bij de pakken zitten en maakte van zijn deeg een marmalo die hij beschilderde in de kleuren van de vis. De graaf vond de grap geslaagd en prees zijn kok om zijn lekkere "aprilvis".

Enkele aprilgrappen uit het verleden:

Vanaf 1698 werden bezoekers van de Engelse hoofdstad Londen regelmatig in de maling genomen. Ze werden op de hoogte gesteld van een jaarlijks terugkerend evenement dat op 1 april bij de Tower of London werd gehouden: het wassen van de leeuwen. Dit unieke evenement wilde men natuurlijk niet missen. Uiteraard bestond dit evenement niet en kwamen de mensen voor niets.

Misschien wel de meest legendarische 1-aprilgrap ooit is die van de BBC in 1957. De Britse zender zond in een uitzending van Panorama een reportage uit waarin de oogst van spaghettislierten werd getoond. Op gedetailleerde manier werd verteld hoe Zwitserse spaghettikwekers ervoor zorgden dat hun slierten de juiste lengte en smaak kregen. Honderden mensen belden na de uitzending naar de BBC om te vragen hoe ze aan hun eigen spaghettiboom konden komen. De BBC reageerde met: 'Doe een takje spaghetti in een blik tomatensaus en hoop er het beste van'.

Richard Nixon was in 1974 afgetreden als president van de Verenigde Staten naar aanleiding van het Watergateschandaal. De verontwaardiging was dan ook groot toen op 1 april 1992 bekend werd op National Public Radio dat hij opnieuw zou meedoen aan de verkiezingen. In de radio-uitzending werd gebruik gemaakt van audiofragmenten waarin Nixon te horen was. De bekendmaking werd bekrachtigd met de verkiezingsslogan: 'I didn't do anything wrong, and I won't do it again'.

Het Jeugdjournaal doet ieder jaar volop mee. 'Er gaat belasting worden geheven op zakgeld' was de grap in 1983.

De BBC meldde in 2008 dat er op een afgelegen eiland bij de Zuidpool vliegende pinguïns waren ontdekt.

De politie van Utrecht verspreidde in 2008 het bericht dat Topgear-presentator Jeremy Clarkson was opgepakt omdat hij met 450 km/uur door de stad reed.

Heb je een vraag, wij zoeken een antwoord

info@heemkundewalem.be

 hr

INHOUD

Editoriaal	3
De opdracht - "Wie zoek..."	4
Het Franse tijdperk	5
Het Napoleontische leger	7
Bronnen van dit onderzoek	8
Laat het zoeken beginnen	10
Reconstructie - Walemse Napoleontische soldaten	11
1893: 130 jaar geleden in onze dagbladen	16
Vroeger en Nu	18
Wat ik altijd al heb willen vragen	19